

Socialinė politika ir filantropija Lietuvoje: teorinės interpretacijos ir empirinės išvalgos

Eglė Vaidelytė

*Kauno technologijos universitetas
K. Donelaičio g. 20, LT - 44239 Kaunas*

Teoriniu ir praktiniu aspektais straipsnyje analizuojamos dabartinės filantropijos Lietuvoje ypatybės, siekiant įvertinti, kaip jai įtaką daro valstybės socialinė politika. Svarstoma, koks gerovės valstybės modelis artimesnis pokomunistinei visuomenei. Remiantis empiriniais duomenimis, pristatomi Lietuvos visuomenės lūkesčiai bei filantropijos veikėjų patirtis, atskleidžiami jų požiūriai į valstybės vaidmenį ir filantropijos vystymo galimybes Lietuvos socialinėje politikoje.

Raktažodžiai: *filantropija, filantropijos veikėjas, socialinė politika, gerovės valstybė.*

Keywords: *philanthropy, philanthropic actor, social policy, welfare state.*

Įvadas

Socialinė politika teorine prasme gali būti pavadinta valstybės instrumentu kuriant visuomenės gerovę, atsižvelgiant į žmogaus teises ir visuomenės poreikius. Tačiau praktinėje perspektyvoje pastebimi skirtingi šio „instrumento“ taikymo stiliai, priklausomai nuo to, kokį vaidmenį socialinės gerovės kūrimo procese valstybė skiria sau ir kokią erdvę palieka privačiai iniciatyvai. Filantropijos kultūros atsiradimas visuomenėje yra glaudžiai susijęs su valstybės socialine politika. Kuo labiau išvystyta socialinės apsaugos sistema, kuo tvirtesnė gerovės valstybė, tuo mažiau erdvės lieka filantropijai: potencialūs donoriai moka didelius mokesčius, tad mažiau išteklių ir paskatų lieka papildomai filantropinei veiklai [15, p. 497]. L. Salamon tokia tendenciją vadina „pertekline“ (angl. *crowded-out*) ir pastebi, kad stipri valstybės iniciatyva socialinėje srityje gali varžyti įprastų filantropijos donorų (nevyriausybinų organizacijų, privačių asmenų) iniciatyvą [13, p. 8]. Panašias išvalgas savo darbuose pateikia ir kiti socialinės politikos teoretikai [4; 5; 14].

Šiame straipsnyje analizuojamas dabartinės filantropijos ir socialinės politikos santykis po-

komunistinėje Lietuvoje, pateikiamos teorinės ir empirinės interpretacijos apie Lietuvos visuomenės socialinius lūkesčius bei filantropijos veikėjų realybę. Straipsnyje pateikiamos išvalgos pagrįstos kiekybiniais ir kokybiniais duomenimis. 2003 m. pavasarį buvo atliktas kokybinis tyrimas „Filantropijos kultūra Lietuvoje“*, kurio bendraautore ir vykdytoja buvo šio straipsnio autorė. Kokybinio tyrimo metu atlikta 10 pusiau struktūruotų giluminių interviu su filantropijos ekspertais. Informantai buvo pasirinkti atsižvelgiant į jų patirtį ir kompetenciją filantropijos arba su ja susijusios srities veikloje, taip pat į jų poziciją (donoras, tarpininkas, gavėjas) filantropijos veikloje, bei pagal „sniego gniūžtės principą“. Atrinkus informantus pagal du pirmuosius kriterijus, buvo sekama prieinamumo (angl. *convenience sample*) principu, bei iš šių pirminių ryšių ir išvalgų kylančia naujų respondentų atranka [9]. Kiekybinių duomenų interpretacija atlikta remiantis 2003 m. gegužės–liepos mėn. Atviros Lietuvos fondo užsakymu atlikto Lietuvos gyventojų požiūrio į filantropiją kiekybinio tyrimo duomenimis. Šio tyrimo, kurį atliko agentūra „Baltijos tyrimai“, metu buvo apklausti 1003 Lietuvos gyventojai. Respondentų imtį sudarė atsitiktinai atrinkti 15 metų ir vyresni Lietuvos gyventojai 103 vietovėse.

Eglė Vaidelytė – Kauno technologijos universiteto Politikos ir viešojo administravimo instituto mokslo darbuotoja, socialinių mokslų daktarė.

El. paštas: egltamuo@ktu.lt

Straipsnis įteiktas redakcijai 2007 m. birželio mėn.; recenzuotas; parengtas spaudai 2007 m. rugsėjo mėn.

* Tyrimas atliktas, kaip projekto „Universiteto vaidmens stiprinimas vietos bendruomenėje“ dalis. Projektą rėmė Vilniaus Amerikos centro Demokratijos komisija.

Lietuvos socialinei politikai yra būdingas specifinis pokomunistinis gerovės valstybės tipas, pasižymintis liberalaus ir socialdemokratinio gerovės valstybės modelio dichotomija.

1. Socialinės politikos ir filantropijos santykis: gerovės modelių tipai

XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje užgimusios modernios valstybės rūpesčio silpnaisiais visuomenės nariais idėjos palaiptui virto gerovės valstybės (angl. *welfare state*) politika, filantropijos iniciatyvos iš religinės paradigmos palengva perėjo į valstybės politikos rankas. Šiuo aspektu galima išskirti dvi plačias - socialdemokratinę ir konservatyviąją kryptis. Pirmoji būdinga skandinaviškajai, kontinentinei tradicijai, už kurios slypi labai stipri gerovės valstybė ir neženkliai tradicinė filantropija, tuo tarpu antroji anglosaksiškoji konservatyvioji (taip pat ir liberalioji) tradicija paplitusi D. Britanijos, daugelyje Vakarų Europos šalių bei JAV, didesnę dėmesį teikia individui ar korporacijai nei valstybės iniciatyvai.

Vienas žymiausių gerovės valstybės teoretikų Esping-Andersen „sociologizavo“ politinę ekonomiką, klasifikuodamas gerovės valstybes [5]. Esminiai jo tipologijos kriterijai yra ryšiai tarp valstybės, rinkos ir šeimos. Esping-Andersen išskyrė tris pagrindinius gerovės valstybės modelius, kurie yra vieni iš plačiausiai paplitusių mokslinėje literatūroje: liberalusis, konservatyvusis ir socialdemokratinis. Šie modeliai tarpusavyje skiriasi dekomodifikavimo laipsniu. Dekomodifikavimo sąvoka sietina su individuo ar šeimos galimybe turėti priimtina gyvenimo standartą kaip socialinę teisę nepriklausomai nuo dalyvavimo darbo rinkoje [7, p.31].

Liberalusis modelis pirmumą teikia rinkai, tad jo dekomodifikacijos laipsnis natūraliai yra žemas, o universalizmas ribotas. Čia valstybė garantuoja tik minimalią paramą savo piliečiams ir didžiausią iniciatyvą užsitikrinti gerovę palieka individui. Teikiamos pašalpos paprastai yra nedidelės ir stigmatizuojančios. Tuo tarpu socialdemokratinis modelis pasižymi aukštu dekomodifikacijos laipsniu, pirmumą teikia valstybei – būtent valstybė čia prisiima didžiausią atsakomybę už kiekvieno piliečio socialinę gerovę. Socialdemokratinis režimas garantuoja teisę į socialinį aprūpinimą, kaip universalią piliečio teisę, neatsižvelgiant į atliekamą darbą [8, p.13]. Konservatyviam modeliui būdingas didelis dėmesys socialinei klasei ir socialiniam draudimui. Šiuo atveju valstybės vaidmuo socialinėje politikoje

yra svarbesnis negu rinkos. Konservatyviajame modelyje socialinė teisė į aprūpinimą yra sąlygojama moralės normomis ir lojalumu [5, p.75].

Iki Antrojo pasaulinio karo daugumoje Vakarų Europos valstybių dominavo liberalusis ir konservatyvusis modeliai, kurių istorinės šaknys siekia XIX a. Anglijos politinę ekonomiką. Pagrindinis šių dviejų tipų bruožas tas, kad jie socialinę gerovę laiko asmens savipagalbos (angl. *self-help*) arba šeimos reikalu, nukeldami šį rūpestį nuo valstybės pečių. Tačiau Esping-Andersen pastebi, jog istoriškai socialdemokratinis režimas kilęs iš ganėtinai liberalių šaknų. XIX a. Anglijoje atsiradusi vargšų savitarpio pagalba Skandinavijos šalyse palaiptui peraugo į socialinį draudimą o po Antrojo pasaulinio karo virto į moderniai pervadintas programas paremtas universalizmu ir egalitarizmu. Tai socialinę rūpybą pastūmėjo nuo pasiturinčiųjų pečių prie valstybės, o finansavimą perkėlė nuo filantropijos prie gerovės valstybės. Taip iškilo ir suklostėjo socialdemokratinis gerovės režimas, kuriam būdinga plati valstybės socialinė atsakomybė, individui paliekant tik socialines atsakomybės paraštes [6, p.52].

Ekonominiu požiūriu socialdemokratinės gerovės valstybės klestėjimas paaiškina filantropijos, skaičiuojamos kaip nacionalinių pajamų procento, smukimą, kuris išryškėjo praėjusio šimtmečio antrojoje pusėje. Clough pastebi, kad XX a. socialistai bei socialiniai judėjimai įgijo politinę galią, darydami įtaką, kad beturčiams būtų teikiama valstybės parama [4, p.35]. Taip atsirado pajamų ir kiti progresiniai mokesčiai, kurie sumažino turtingųjų tiek paskatas, tiek finansines galimybes skirti dalį savo pajamų filantropijai.

Tačiau pradėdant XX a. 8-uoju dešimtmečiu diskusijose apie gerovės valstybės politiką pasigirsta vis daugiau kritinių minčių „dėl kylančio antagonizmo tarp kolektyvinės pilietinės veiklos (t.y. socialdemokratinės gerovės valstybės) ir liberalumo aspektų (t.y. privačios nuosavybės garantijų, sutartinių rinkos dėsnių ir pan.). Šis diskursas pasižymėjo nuostata, kad gerovės valstybės politika yra per sunki našta ekonomikai [11, p. 49]. Pažymėtina, kad tokių minčių buvo iškilę ir anksčiau. 7-ajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje vienas iš gerovės valstybės teorijos pradininkų Titmuss savo teorijoje įvardija gerovės režimą kaip viešosios prievolės (naštos) (angl. *public burden*) modelį, trukdantį ekonomiam augimui. Šiai viešosios prievolės naštai sumažinti Titmuss pasiūlė tiems laikams ganėti-

nai modernų sprendimą: racionalizuoti šį modelį, sutelkiant valstybės pagalbą tik tiems individams, kuriems jos labiausiai reikia [1, p. 51]. Tačiau ši socialdemokratinio modelio racionalizacija iškėlė kitą klausimą - kaip tiksliai nustatyti, kuri visuomenės grupė labiausiai reikalauja valstybės paramos. Vis dėlto kažkas panašaus į šį modelį taikoma kai kuriose valstybėse, taip pat ir dabartinėje Lietuvoje. Pavyzdžiui, Lietuvos socialinėje sistemoje numatytos bendrosios socialinės pašalpos vaikams bei šeimoms turinčioms mažamečių vaikų, taip pat neįgaliesiems. Dar numatytos tam tikros pašalpos našlaičiams, vienišioms žmonėms, šeimoms, gaunančioms mažas pajamas. Tačiau minėtos pašalpos yra nedidelės, dažnai per mažos, kad įgalintų jų gavėjus gyventi aukščiau skurdo ribos, tad socialinės problemos iš esmės lieka individualios problemos [2; 10].

Baigiantis praėjusio šimtmečio 9-ajam dešimtmečiui, atsirado naujas lėšų paskirstymo režimas. Šis daugiausia dėmesio skyrė ne procesui bei indėliui, bet rezultatui ir efektyvumui [3]. Labdaringoje veikloje atsirado naujas abipusis kontaktas tarp valstybės ir gavėjo (institucijos), kuris rodė vis augantį racionalizacijos lygį. Buvo suformuota prielaida, kad valstybė yra atsakinga už stabilų gyvenimo lygį, tačiau šis užtikrinimas turi remtis socialiniu teisingumu, socialine lygybe ir paskirstymu. Tačiau ši valstybės intervencija negali būti tiesiogiai susijusi su individualiais, šeimomis, bendruomenėmis ar privačiomis korporacijomis. Vyriausybė turi užtikrinti savo piliečių gerovę per valstybines institucijas ar agentūras (taip pat nevyriausybinės organizacijos), kurias plačiąja prasme galima įvardyti kaip filantropijos proceso tarpininkus. Gerovės valstybės racionalizacija sukūrė naują labdaros gavėjo tipą – klientą, kuriam labiau nei finansinės ar moralinės paramos (kas dominavo religinėje paradigmoje) reikia profesionalaus patarimo ir konsultacijos, įgalinančios jį aktyviai veikti socialiniame gyvenime.

Šiuolaikinės Lietuvos, kaip pokomunistinės valstybės, gerovės režimas vis dar yra ganėtinai nenuoseklus ir sunkiai priskiriamas kuriam nors iš modelių. Kaariainen ir Lehtonen pastebi, kad pokomunistinių valstybių socialinė politika neatitinka nė vieno Esping-Andersen gerovės valstybės tipo ir yra tokia mišri bei specifiška, kad galima būtų apibendrinti kaip atskirą pokomunistinį gerovės valstybės tipą [7, p. 32]. Rytų ir Centrinės Europos gerovės valstybėse vyrauja liberalaus režimo bruožai [8, p. 15]. Vis dėlto pokomunistinių šalių gerovės politika dėl silpnos eko-

nomikos pasižymi žemu dekomodifikacijos lygmeniu. Tačiau taip pat pastebimas liberaliajam modeliui nebūdingas universalizmo dominavimas [7, p. 32].

Atitinkamų tendencijų esama ir Lietuvos socialinėje politikoje. Lietuvoje sovietinis palikimas tarsi siūlė stiprią valstybės įtaka paremtą socialdemokratinį modelį, tačiau, nepavykus įvykdyti efektyvios ekonominės pertvarkos ir pasiekti Skandinavijos ekonominio išsivystymo lygmens, tokios socialinės politikos idėjos išnyko, ir buvo atsigręžta į socialiniu draudimu paremtą Vokietijos konservatyvųjį socialinės politikos modelį [2]. Pokomunistinėje Lietuvos visuomenėje išryškėjo paradoksas: sovietinės socialinės sistemos palikimas Lietuvos visuomenėje suformavo socialdemokratinio modelio lūkesčius, tačiau neigiama politinė ir ekonominė sovietinė patirtis kartu paskatino palankumą liberaliajam modeliui, orientuotą į racionalumą bei socialinę atsakomybę.

Pokomunistinės aplinkos filantropijos ir gerovės tradicijų klaidumas turbūt gali būti paaiškintas Brown pateiktu modernios gerovės valstybės apibrėžimu, teigiančiu, kad šiuolaikinė gerovės valstybė remiasi principų, vertybinių orientacijų, socialinių ryšių ir organizacijų formų inkorporacija į po Antrojo pasaulinio karo suformuotą gerovės valstybės modelį, kurio dėl istorinių peripetijų trūksta pokomunistinių šalių gerovės valstybės kultūroje [3]. Dabartinė Lietuvos socialinė politika suteikia erdvę privačiai iniciatyvai, taip pat ir filantropijai, tačiau dėl silpnos pilietinės kultūros, ši erdvė lieka neužpildyta. Šiame poskyryje iškelta prielaida apie specifinį pokomunistinį gerovės valstybės modelį, kuriam būdinga paradoksali liberalaus ir socialdemokratinio gerovės valstybės modelių bruožų sankirta yra reikšminga toliau šiame straipsnyje pateikiamai empirinei analizei.

2. Visuomenės socialiniai lūkesčiai ir filantropijos veikėjų požiūris

Kaip minėta, kai kurie gerovės valstybės ir pilietinės visuomenės teoretikai iškėlė prielaidą, kad valstybė ir privati filantropijos iniciatyva yra tarsi du vienos lygiagretės taškai [4; 5; 12; 14; 15]. Kuo tvirtesnė valstybės socialinė politika, kuo didesnės valstybės socialinės išlaidos, tuo mažiau erdvės lieka privačiai filantropijai: potencialūs donoriai moka didelius mokesčius, tad mažiau išteklių ir paskatų lieka papildomai filantropinei veiklai. Šiuo aspektu svarbi gerovės

valstybės (supaprastintai suvokiamos kaip pagalbos socialiai jautrioms grupėms) sistema [10, p. 38]. Žemiau pateikiama keletą pastebėjimų apie Lietuvos visuomenės socialinius lūkesčius bei filantropijos aktorių požiūrį į valstybės vaidmenį Lietuvos socialinėje politikoje, remiantis anketinės apklausos duomenimis.

Atsakant į klausimus: *Kurias iš šių gyvenimo sričių turėtų remti labdaros organizacijos, fondai ir pan., kurias turėtų remti ir labdaringos organizacijos ir fondai ir pan., ir valstybė, kurias turėtų remti tik valstybė, kurias turėtų remti tik privatūs asmenys, o kurių visai nereikėtų remti?* respondentai labiausiai akcentavo valstybę bei jungtinę labdarinių organizacijų ir valstybės iniciatyvą (žr. 1 pav.). Tik labdarinių organizacijų iniciatyvai, respondentų nuomone, turėtų būti paliktas sportas bei religinės bendruomenės, kurias taip pat didelė dalis respondentų nurodė visai neremti. Tuo tarpu pagrindinės socialines sritis (mokslą, sveikatos apsaugą, švietimą) buvo siūloma išskirtinai palikti valstybės iniciatyvai. Įdomu pastebėti, kad tokia viešoji nuomonė iš esmės skiriasi nuo pokomunistinės Lietuvos realijų, kurioje, kaip minėta, plačiausiai remiama sritis yra sportas, o socialinės apsaugos sritims skiriama palyginti nedaug dėmesio.

Panašūs rezultatai išryškėjo ir atlikus atsakymų į klausimus *Kurias iš šių visuomenės grupių turėtų remti labdaros organizacijos, fondai ir pan., kurias turėtų remti ir labdaringos organizacijos ir fondai ir pan. ir valstybė, kurias turėtų remti tik valstybė, kurias turėtų remti tik privatūs asmenys, o kurių visai nereikėtų remti?* analizę (žr. 2 pav.).

Respondentai privačiai iniciatyvai ir labdaringsoms organizacijoms linkę priskirti tik pilietines iniciatyvas, religines organizacijas ir tautines mažumas. Tuo tarpu jie mano, kad studentai, moksleiviai, daugiavaikės šeimos, neįgalieji bei kitos socialiai lengvai pažeidžiamos grupės turėtų būti remiamos valstybės.

Kita vertus, filantropijos ekspertai ir dalyviai valstybės-privačios filantropijos iniciatyvų santykio aspektu išreiškė liberalesnes nei minėtosios nuostatas. Kokybinio tyrimo metu, respondentai buvo paprašyti procentais įvertinti valstybės ir individo iniciatyvų santykį.

Kokybinio tyrimo respondentų dauguma išsakė gana kritišką požiūrį į kiekybinio tyrimo rezultatais atskleistus lūkesčius, kad dauguma socialinių sričių ir grupių turi rūpintis valstybė. Tai liudija toliau pateikti filantropijos pasisakymai.

< ... > *Aš manau, kad yra tam tikros tradicijos, atėjusios, deja, iš žmonių neveiklumo per tuos 50 metų (...), nes yra laukimas, kol tau kažką „nuleis“ iš viršaus... [labdaros paramos fondo vadovė, vienos Lietuvos partijos lyderio žmona].*

< ... > *Aš manyčiau, kad 80 proc. iniciatyvos turėtų priklausyti nuo individų, o 20 proc. turėtų atspindėti valstybės lankstumą ir paskatinimą tų žmonių. (...) Bet vis tik filantropija faktiškai priklauso nuo pačių verslininkų, nuo individų, nuo žmonių, nuo jų jautrumo kito bėdoms (...); nuo visuomenės, nuo pačių individų, nuo pilietinės visuomenės... [akademinės bendruomenės atstovė].*

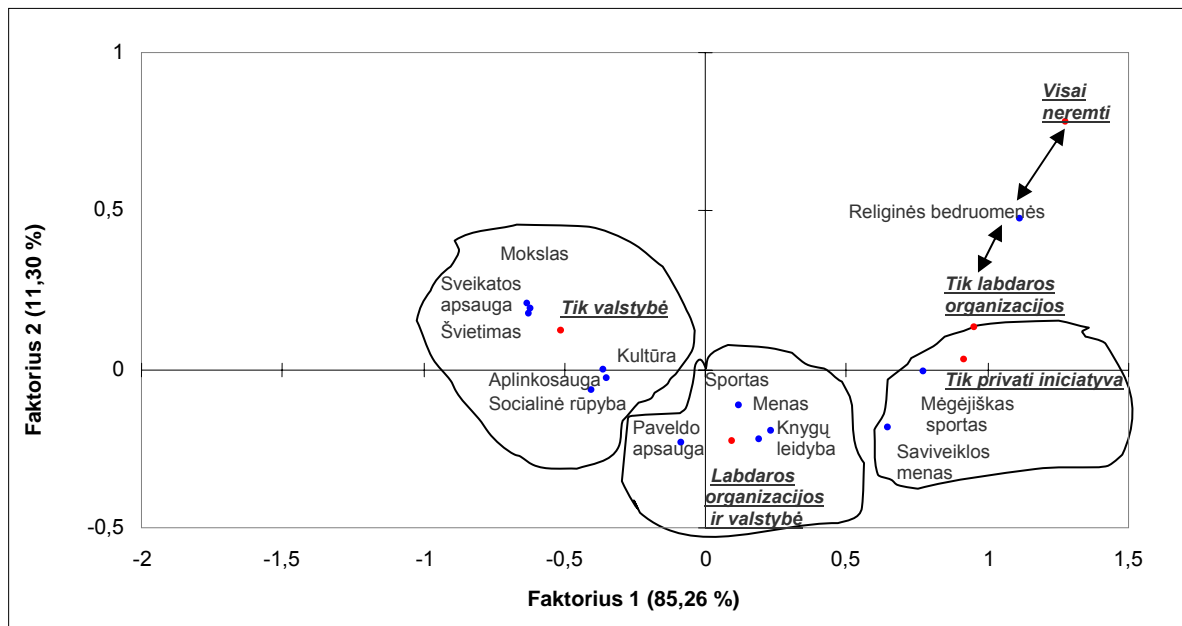
< ... > *Aišku, pats procesas ateina iš apačios. Man atrodo, reikia keisti žmonių suvokimą. Bet vis tiek reikia eiti prie valdžios, prie valstybės ir (...) kurti kažkokius įstatus; (...) valstybę iš tikrųjų kuria žmonės. [Lietuvoje gyvenanti vienuolė misionierė].*

Beje, atsikleidė šiek tiek netikėta tendencija, kad privačiai individo iniciatyvai ir jos įtakai socialinei gerovei, didesnę reikšmę teikė tarpininkai ir gavėjai, t.y. tos filantropijos veikėjų grupės, kurie gauna lėšų. Tai gali būti sąlygojama ne tik liberalių pažiūrų, bet ir nusivylimo valstybės socialine politika. Kai kurie respondentai teigė, kad dominuoja privati iniciatyva, tačiau taip yra dėl valstybės pasyvumo, jos iniciatyvos trūkumo, tuo tarpu pabrėžė efektyvios valstybės socialinės politikos svarbą ne tik socialinei politikai, bet ir privačiai filantropinei iniciatyvai vystytis.

< ... > *Vienareikšmiškai galiu atsakyti, kad dominuoja individo iniciatyva, o valstybės iniciatyva turėtų būti, bet taip nėra. (...) Turėtų būti įstatymai, kurie skatintų šį dalyką, bet kol kas visi įstatymai veikia visai į kitą pusę [teatro vadovas].*

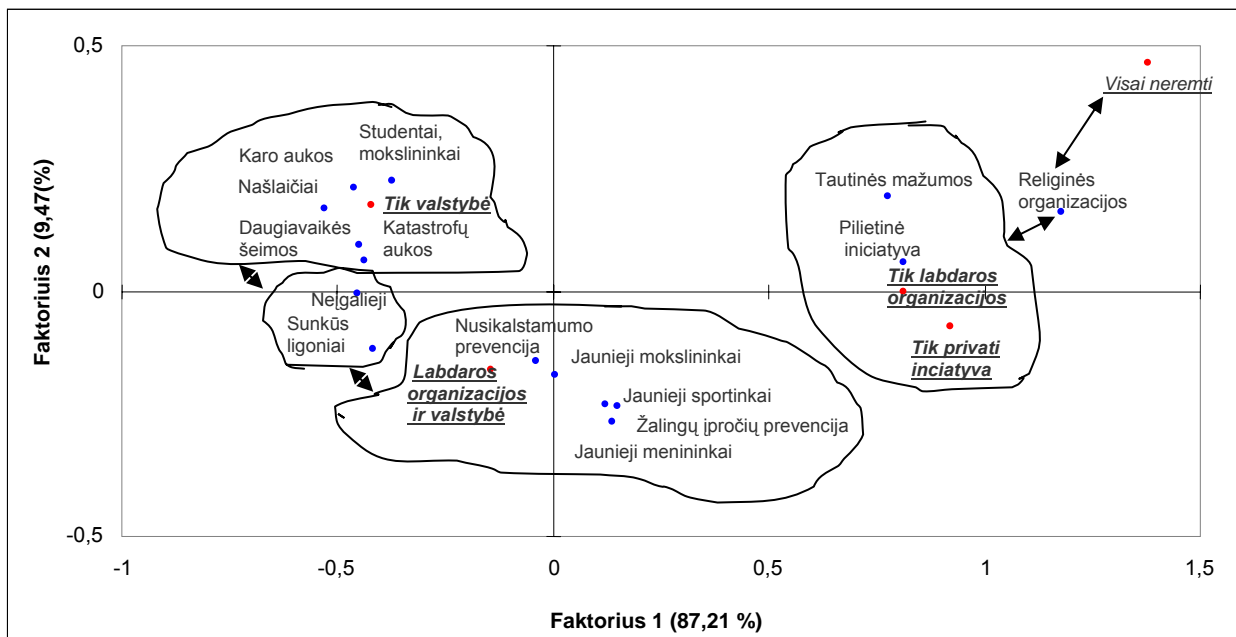
< ... > *Pati filantropija yra privačios iniciatyvos reikalas, tiek kuriant kažkokį tai objektą, tiek palaikant kažkokį tai iniciatyvą, kuri išsilaikytų iš filantropijos ir padėtų žmonėms aukoti. (...) Kiek čia valstybė gali būti efektyvi? Aš valstybei neduočiau labai didelio vaidmens... Nebent prisidėtų įstatymais [Seimo narys, atstovaujantis dešiniajai partijai].*

< ... > *Taip, valstybės politika (...) yra svarbus dalykas, bet ko gero turi praeiti kažkiek laiko, kad ši politika išugdytų asmenybes, kurios suprastų filantropijos būtinybę [tekstilės įmonės vadybininkė].*

1 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas dėl Valstybės ir filantropijos įtakos pagal paramos sritis (korespondencinė analizė)

Pastaba: Faktorius 1 ir Faktorius 2 yra dimensijos, apibūdinančios respondentų nuomonių pasiskirstymą, kuris atskleidžia kintamųjų, t.y. potencialių paramos subjektų (paramos teikėjų) ir objektų (paramos sričių), reikšmių tarpusavio artumo poziciją. Procentinė išraiška rodo faktorių paaiškinamąją galią.

2 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas dėl Valstybės ir filantropijos įtakos pagal socialines grupes (korespondencinė analizė)

Pastaba: Faktorius 1 ir Faktorius 2 yra dimensijos, apibūdinančios respondentų nuomonių pasiskirstymą, kuris atskleidžia potencialių paramos subjektų (paramos teikėjų) ir objektų (socialinių grupių) reikšmių tarpusavio artumo poziciją. Procentinė išraiška rodo faktorių paaiškinamąją galią.

Beje, kai kurie respondentai teigė, kad abi indvido ir valstybės iniciatyvos yra vienodai svarbios, kas primena konservatyvų gerovės valstybės modelį. Taip pat galima daryti prielaidą, kad tokia

tendencija atspindi kiekybiniame tyrime minėtą populiarią poziciją „turi remti ir labdaringos organizacijos ir valstybė“. Filantropijos veikėjai teikia nedidelį vaidmenį valstybės remiamai socialinei politikai. Tokią tendenciją gali pagrįsti ganėtinai skeptiškas požiūris į valstybės galimybes ir išteklius kuriant socialinę gerovę Lietuvoje. Respondentai pastebi, kad Lietuvoje nėra efektyvios valstybinės socialinės politikos sistemos.

Apibendrinimas

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad Lietuvos visuomenė iš esmės turi skirtingą nei filantropijos veikėjai nuomonę apie valstybės vaidmenį socialinėje politikoje. Dabartinė Lietuvos socialinė politika vis dar yra medalis su dviem skirtingomis pusėmis. Empiriniai duomenys rodo, kad visuomenėje vyrauja stipriai valstybės kontroliuojamos, socialdemokratinės socialinės politikos lūkesčiai, tačiau filantropijos veikėjai skeptiškai žiūri į valstybės iniciatyvą šioje srityje ir akcentuoja liberalius socialinės politikos aspektus, teigdami, kad individo iniciatyva yra veiksmingesnė nei valstybės socialinė politika. Privaciai individo iniciatyvai ir jos įtakai socialinei gerovei didesnę reikšmę teikia filantropijos gavėjai, t.y. materialiai neįgalios filantropijos veikėjų grupės, kurios gauna lėšų. Tai yra sąlygojama ne tik liberalių pažiūrų, bet ir nusivylimo valstybės socialine politika. Tokia paini situacija, pasižyminti neefektyvia valstybės socialine politika, stipraus valstybės vaidmens lūkesčiais visuomenėje, bei filantropijos veikėjų kol kas efektyviai neįgyvendintomis simpatijomis filantropijai, yra ženklus pokomunistinės aplinkos ypatumas. Taigi prielaida, kad Lietuvos socialinei politikai būdingas specifinis pokomunistinis gerovės valstybės tipas, pasižymintis liberalaus ir socialdemokratinio gerovės valstybės modelių dichotomija, iš esmės pasitvirtina, tačiau į klausimą, koks yra filantropijos vaidmuo kuriant Lietuvos visuomenės socialinę gerovę, lieka neatsakyta.

Literatūra

1. Abel-Smith, B., Titmuss, K. *The Philosophy of Welfare: selected writings of Richard M. Titmuss.* London: Allen & Unwin, 1987.
2. Aidukaitė, J. From Universal System of Social Policy to Particularistic? The case of Baltic States. *Communist and Post-Communist Studies*, 2003, No 36.
3. Brown, K.M., Kenny, S., Turner, B.S. *Rhetorics of Welfare.* London: Macmillian Press, 2000.
4. Clough, S.B. Philanthropy and the Welfare State in Europe. *Political Science Quarterly*, 1960, Vol 75, No 1, 87-93.
5. Esping-Andersen, G. *Social Foundations of Postindustrial Economies.* Oxford: University Press, 1999.
6. Julkunen, R. Social Background of the rise of the third sector. In: *The third sector in Finland.* Helsinki: Haka-paino, 2000, 52- 69.
7. Kaariainen, J., Lehtonen, H. The Variety of Social Capital in Welfare State Regimes – a Comparative Study of 21 Countries. *European Societies*, 2006, 8 (1), 27-57.
8. Kabašinskaitė, D. *Vaiko teisės ir politika: socialinių edukacinių rekonstrukcijų kontekstai.* Daktaro disertacijos santrauka. Šiauliai: Šiaulių universitetas, 2006.
9. Marshall, C. Rossman, G.B. *Designing Qualitative Research.* London: Sage Publications, 1999.
10. Matonytė, I. Why the Notion of Social Justice is Quasi-absent from the Public Discourse in Post-communist Lithuania. Nepublikuotas rankraštis, 2005.
11. Offe, C. *Modernity and the State. East, West.* Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1996.
12. Salamon, L. M., and associates. *Global Civil Society.* Baltimore, MD. 1999.
13. Salamon, L.M., Sokolowski, W. *Volunteering in Cross-National Perspective: Evidence from 24 Countries.* Baltimore: Johns Hopkins University, 2001.
14. Schuyt, M. Philanthropy and the Diversification of the Western European “Welfare State” Model. *European Journal of Social Work*, Vol. 4, No.1, 2001.
15. Walzer, M. Saugumas ir gerovė. Kn. J. Kis (sudaryt.). *Šiuolaikinė politinė filosofija.* Vilnius: Pradai, 1998.

Eglė Vaidelytė

Social Policy and Philanthropy in Lithuania: Theoretical Interpretations and Empirical Insights

Summary

Social policy and philanthropy are often considered as the two faces of the coin. Many of welfare and civil society theorists view philanthropy as an expression of state welfare policy, or on the contrary, it appears when state social policy is rather weak. It is assumed that a strong role of the state in social policy results in decline of philanthropic initiatives. The paper discusses the issues of philanthropy situation in Lithuania, the role of the state in social policy, and the post-communist welfare model. The study is based on the results of a quantitative and qualitative research that offer some challenging findings. The analysis reveals the conflict among state social policy, philanthropic actors' attitudes and expectations of the society.